

джерел, зокрема до тих що раніше перебували під забороною, звільнення від фальсифікацій подій в минулому Україні. Серед негативних наслідків можна виділити публіцистичне та дещо спрощене ставлення до історії.

Нарешті, не можна не сказати про ще один «поверх» історіописання – паранауковий, але найбільш популярний у читачів.

Йдеться про популярні праці Ю. Шилова, Ю. Канигіна, Степана і Сергія Наливайків і деяких інших авторів, які пишуть фантастичні твори про минуле арів-українців, від яких нібито пішли всі інші народи і навіть Ісус Христос був «українцем» з Галичини. Тут і трипільська цивілізація як найдавніша цивілізація світу, що на три тисячоліття старша за шумерійсько-акадську, створила колесо, письмо, праслов'янську державу Аратта і т.д. На жаль, ці роботи, які можна віднести до белетристичного напрямку «фентезі», мають значно більший вплив на громадян, ніж наукові, бо промовляють не до розуму, а до емоцій. Це приблизно той самий варіант «фоменкізму», з яким зіткнулася російська історіографія[3].

Підсумовуючи, можна виділити основні підсумки розвитку сучасної української історіографії. Насамперед сучасна історіографія продовжує процес “націоналізації історії”. Це дає змогу показати об’єктивну інформацію щодо деяких тем які були приховані в часи СРСР. “Націоналізація історії” сьогодні набуває світоглядного змісту, виконуючи не лише наукові, а й соціокультурні функції.

Сучасні історики не вбачають кризи в українській історіографії. Наголошується що є криза окремого історика. Мається на увазі його творча лабораторія, використання ним різних дослідницьких методів, вміння актуалізувати свою тему, цікавий і доступний стиль написання, цілісне бачення проблеми, використання джерел з різною оцінкою, неупередженість, опір на факти, знання контексту тощо.

Перед сучасною історіографією є і значні виклики. Це насамперед зменшення кількості публіцистичних та міфологічних творів. Звичайно для читачів це цікаво, проте об’єктивної інформації ці твори майже не мають.

Література:

1. Бондар В. Сучасна українська історіографія: підсумки і виклики / В. Бондар // Історіографічні дослідження в Україні. - 2014. - Вип. 25. - С. 95
2. Гломозда К. Стан української історіографії та визначення її ролі в сучасному суспільстві // Магістеріум. – Вип. 17: Історичні студії. – К., 2004. – С. 85.
3. Зашкільняк Леонід. Замітки про сучасну українську історіографію / Зашкільняк Леонід // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. — 2009. — 15. — С. 13-29.
4. Колесник І. Історіографічний дискурс в Україні: реалії та прогнози // Сучасна українська історіографія: проблеми методології та термінології (Київ, 17 червня 2004 р.): матеріали семінару. – К.: (б.в.), 2005. – С. 27–28.

Сеницький В.В.,

зберігач фондів II-ї категорії

Національний музей-меморіал жертв окупаційних режимів

«Тюрма на Лонцького»

СТРУКТУРА ТА ЧИСЕЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ САМООБОРОНИ В 1943 РОЦІ.

Український визвольний рух в Галичині у 1943 р. почав переходити до більш активної фази боротьби з ворогами України. Українські повстанські формування в Галичині для маскування і дезорієнтації німецьких окупантів втрутилися під назвою Українська народна самооборона (УНС), фактично УНС була зародком УПА в Галичині [13, с. 20].

УНС під час свого створення опиралася на підпільну мережу ОУН(б). Військовими справами в ОУН(б) займалися військові референти, вони ж приступали до створення УНС. Відповідно військові референти краю, області, округи, повіту, району, підрайону і станиці займалися організацією УНС на місцях [4, арк. 247; 8, с. 14-15].

Командиром і організатором УНС в Галичині був призначений Олександр Луцький-«Беркут». Було створено крайовий військовий штаб УНС в Галичині. До штабу входили:

1. Олександр Луцький-«Беркут» – крайовий командир УНС.
2. Володимир Банах-«Гордієнко» – начальник штабу.
3. Іван Голембйовський – персонально-мобілізаційний референт.
4. Костянтин Петер-«Сокіл» – керівник військової розвідки.
5. Василь Чежевський-«Демид» – ад'ютант О. Луцького, фактично він керував штабом УНС.
6. Степан Новицький-«В'юн», «Степ» – військовий інспектор штабу, від жовтні 1943 р. заступник О. Луцького і керівник організаційно-мобілізаційного відділу [4, арк. 251; 5, арк. 58; 14, с. 18].

На рівні областей, таких в структурі ОУН(б) в Галичині було чотири – Львівська, Тернопільська, Станіславська і Дрогобицька області, були призначені обласні командири і також формувалися обласні військові штаби. Обласними командирами УНС були: Остап Линда-«Ярема» (Львівська область), Дмитро Росоловський-«Чугайстер» (Тернопільська область), Лука Павлишин-«Вовк» (Дрогобицька область) і Іван Белейович-«Дзвінчук» (Станіславська область) [14, с. 174].

Аналогічна ситуація була також на окружному та повітовому рівнях. Там були призначені окружні та повітові командири УНС і створювалися штаби. Якщо у Станіславській області створювалися повітові військові штаби, то на території інших галицьких областей вони могли мати іншу назву. Наприклад, у Тернопільській області вони називалися повітовими військовими командами (ПВК) [2, с. 28].

Загалом структура обласних, окружних і повітових штабів УНС була однаковою і виглядала так: обласний, окружний або повітовий командир УНС, заступник командира, начальник розвідки, начальник зв'язку, мобілізаційний, зброяр, ад'ютант, квартирмейстер (начальник господарчого відділу) [2, с. 28; 6, арк. 176; 8, с. 11-12].

Оскільки не завжди була достатня кількість кваліфікованих кадрів, тому не всі посади в штабі могли бути зайняті, або одна особа могла займати декілька посад одночасно. Наприклад, заступником командира і начальником розвідки в Сокальському окружному штабі був Степан Мудрик-«Мечник» [8, с. 12; 10, с. 55].

Про існування військових штабів на рівні району, підрайону і станиці інформація відсутня. Мабуть на такому низькому рівні їх не створювали, оскільки кадрів не завжди вистарчало для штабів на середньому і вищому рівнях не кажучи вже про нижчі ланки. Та й наврод чи була потреба формувати штаби на таких низьких рівнях.

Загалом на рівні крайового штабу відбувалася координація дій УНС на всій території Галичини. На обласному рівні відбувалося безпосереднє керівництво відділами та бойовими акціями. [1, с. 4]. Обласні командири УНС проводили наради, роздавали вказівки підлеглим про вишкіл, розташування і формування відділів. Вони їздили по підконтрольній їм території для кращого розуміння військової справи в області. На рівні округи і повіту штаби займалися мобілізацією, розвідкою, накопичуванням зброї, боєприпасів, харчів і налагоджували зв'язок [8, с. 13-14]. Таким чином структура УНС в Галичині була побудована наступним чином: край – область – округа – повіт. На кожному рівні був командир зі штабом, які займалися розбудовою УНС.

В кожній області створювалися унесівські формування. Якщо на території Станіславської та Дрогобицької областей діяли сотні та курені – це формування чисельністю від однієї до декількох сотень осіб, а також менші за розмірами формування, рої та чоти – від 10 до 50 осіб, то на території Львівської і Тернопільської областей через відсутність великих лісових масивів і гір спочатку тут діяли виключно рої і чоти, а пізніше почали формуватися вже сотні і курені.

Першими великими формуваннями (курнями) літа 1943 р. в УНС були: «Чорні чорти», «Гайдамаки» у Станіславській області та «Кривоніс-І» і «Кривоніс-ІІ» у Дрогобицькій області, разом приблизно 2000 осіб [4, арк. 249; 9, с. 58].

Впродовж літа–осені 1943 р. чисельність і кількість унесівських формувань змінилася. На початок грудня 1943 р. в Галичині стан сил УНС був наступний:

Львівська область – сотня «Трембіта» та окремих дев'ять чот і приблизно 13–14 роїв (приблизно 800–900 осіб) [12, с. 144–145].

Тернопільська область – сотні «Орли», «Сіроманці», «Бурлаки» і п'ять окремих чот (приблизно 500–700 осіб) [2, с. 39].

Станіславська область – курінь «Гайдамаки» (сотні «Панаса», «Ясміня», «Чмелика»), сотні «Змії», «Месники», «Козака» [7, с. 126-127; 11, с. 50; 14, с. 116] та окремі рої і чоти (приблизно 1000–1500 осіб).

Дрогобицька область – курінь «Кривоніс ІІ» [9, с. 63], окремі рої та чоти (приблизно 300–400 осіб).

Щодо загальної чисельності УНС в Галичині на початок грудня 1943 р. існують різні дані. Лев Шанковський-«Дзвін» вважав, що в Карпатах (Станіславська і Дрогобицька області) без Львівської та Тернопільської областей, знаходиться не більше 1500 вояків (жовтень 1943 р.) [15, с. 185]. Василь Сидор-«Шелест» стверджував, що чисельність УНС становила 1560 осіб в усій Галичині [3, арк. 124]. Натомість О. Луцький-«Беркут» на допиті в НКВС розповідав, що чисельність підлеглих йому сил становила приблизно 5000–6000 осіб [4, арк. 253]. На нашу думку, чисельність формувань УНС в Галичині, про які ми вище вказували, у всіх чотирьох областях мала сягала близько 3000–3500 бійців.

Отже, впродовж 1943 р. в Галичині була сформована УНС. Організовані – крайовий, обласні, окружні та повітові військові штаби. Галичину поділили на чотири обласні командування. Була вибудована чітка військова структура. Проводилася підготовка, та організація відділів УНС для боротьби з окупантами.

Джерела та література:

1. Бутковський І. Організаційна структура УПА // До зброї. Журнал української військово-політичної думки. Вересень 1954. Випуск 24 (37). Рік видання VII. С. 1–7.
2. Волянко С. Історія воєнної округи УПА «Лисоня». Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2018. 328 с.
3. Галузевий державний архів Служби безпеки України (далі – ГДА СБУ). Ф. 2-Н. Оп. 110 (1954). Спр. 2. Т. 6. 345 арк.
4. ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67418. Т. 1. 289 арк.
5. ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67418. Т. 2. 256 арк.
6. ГДА СБУ. Ф. 5. Спр. 67448. Т. 1. 240 арк.
7. Забілий Р. Нарис історії куреня «Скажених» // Український визвольний рух / Центр досліджень визвольного руху. Львів, 2003. Зошит 1. С. 125–143.
8. Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання. УПА на відтинку Чорного Лісу (1943–1945). Перша частина / упор. Степан Лесів, Ярослав Коретчук. Калуш: Видавництво «Карпатський акцент», 2014. 272 с.
9. Мороз В. Українська Народна Самооборона (УНС) на терені Дрогобицької області (1943 рік) // Визвольний шлях. 2000. Кн.6. С. 54–72.
10. Мудрик-Мечник С. Радехівщина у боротьбі за самостійну Українську Державу: Спомини колишнього учасника ОУН-УПА. Львів: Універсум, 1994. 72 с.
11. Ремесло повстанця. Збірник праць підполковника УПА Степана Фрасуляка – «Хмеля» / Ред. і упоряд. Р. Забілий. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2007. 424 с.
12. Сеницький В. Формування Української народної самооборони на території Львівської області в 1943 р. // Український визвольний рух / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Центр досліджень визвольного руху. Львів, 2016. Збірник 21. С. 137–149.
13. Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник І. Нью-Йорк: Пролог, 1994. 199 с.
14. Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949. Довідник ІІ. Нью-Йорк: Пролог, 1995. 295 с.
15. Шанковський Л. Дії УПА і українського збройного підпілля на терені Перемищини // Перемишль західний бастион України. Збірник матеріалів до історії Перемишля і Перемиської землі / зладжений ред. кол. під проводом проф. Б. Загайкевича. Нью Йорк; Філадельфія: Перемиський вид. ком., 1961. 414 с.